

ԹՎԱՅԻՆ ՓՈԽԱԿԵՐՊՈՒՄՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՄԻՏՈՒՄՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ՈՌԻԲԵՆ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ, ՎԱՐՄԵՆԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ,
ԿԱՐԻՆԵ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ, ԿԱՐԻՆԵ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Բարձր տեխնոլոգիաների զարգացումը որոշիչ դեր ունի պետության մրցունակության, անվտանգության և կենսամակարդակի բարձրացման գործում: Այն պետությունները, որոնք ստեղծում և զարգացնում են բարձր տեխնոլոգիաներ, առաջընթաց են գրանցում մրցակցային դաշտում և կարևոր դիրքեր զբաղեցնում միջազգային ասպարեզում: ՀՀ-ում թվային կառավարման ոլորտում մի շարք հաջող նախաձեռնություններ երկրի հետագա թվային փոխակերպման համար ամուր հիմքեր են ստեղծել, ինչպես օրինակ էլեկտրոնային կառավարման ներդրման գործընթացը դեռևս 1990-ական թվականներից: 2008 թվականին ընդունվել է էլեկտրոնային կառավարման համակարգի զարգացմանն ուղղված գործողությունների ծրագիր: Կյանքի են կոչվել մի շարք նախաձեռնություններ, որոնցից է էլեկտրոնային կառավարման գործիքների համակարգը (www.e-gov.am)՝ ավելի քան 20 առցանց ծառայություններով: Վերջին տարիներին աշխարհի բոլոր երկրները այս կամ այն չափով պետական կառավարման ոլորտում ներդնում են էլեկտրոնային կառավարման համակարգ, որի նպատակն է թվային տեխնոլոգիաների կիրառման միջոցով բարձրացնել գործընթացների արդյունավետությունը՝ մասնավորաբար նվազագույնի հասցնելով պետական ծառայողների և քաղաքացիների ֆիզիկական շփումները: Ակնհայտ է, որ այս գործընթացները ոչ միայն տեխնոլոգիական բնույթի են և պայմանավորված են այս կամ այն երկրում թվային տեխնոլոգիաների զարգացման աստիճանով, այլև տնտեսական հարաբերությունների կատարելագործման նոր կանոնակարգերի և նույնիսկ բիզնես սովորույթների, մարդկանց վարքագծի փոփոխման հնարավորություններով:

Բանալի բառեր - թվայնացում, թվային տեխնոլոգիաներ, էլեկտրոնային հարթակ, ֆինանսական շուկաներ, ֆոկլոս խումբ, պետական կառավարում, տեղեկատվության մշակում, էլեկտրոնային առևտուր, փորձագիտական հարցում

Թվային տեխնոլոգիաները մեծապես ազդում են համաշխարհային տնտեսության վրա, ընդլայնում տեղեկատվական բազան, կրճատում տեղեկատվության հավաքագրման ծախսերը, նպաստում էլեկտրոնային առևտրի ձևավորմանն ու առաջընթացին: Սույն հետազոտության նպատակն է բացահայտել ՀՀ-ում թվային տեխնոլոգիաների տարածման և զարգացման միտումները, մասնավորաբար՝ որքանով են տա-

րածված թվային գործիքները, որքանով են փոփոխվել ժամանակի ընթացքում, ինչպիսի տեխնիկական խնդիրներ են առաջանում թվային գործիքները կիրառելիս, և ո՞ր հարթակն է ավելի արդյունավետ տնտեսության համար՝ օնլայն, թե օֆլայն: Հետազոտությունն իրականացվել է հարցման մեթոդով՝ 2 փուլով: Այն *ընդգրկում է առողջապահության, առևտրի, կրթության և ֆինանսական ծառայությունների ոլորտները*: Առաջին փուլին մասնակցել են ԵՊՀ տնտեսագիտության և կառավարման ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի 135 ներկայացուցիչներ: Երկրորդ փուլին մասնակցել են հասարակության 20-75 տարեկան 500 քաղաքացիներ, այդ թվում՝ *առողջապահության, առևտրի, կրթության և ֆինանսական ծառայությունների ոլորտների մասնագետներ*:

Ներկայումս թվային ծառայությունների օգտագործման ցածր աստիճանի պատճառը հաճախ թվային գործիքների օգտագործման անհարմարություն է, ինչպես նաև հանրային իրազեկման պակասը: Հասարակության շրջանում ինտերնետի, հետևաբար նաև թվային տեխնոլոգիաների օգտագործման մակարդակը բավականին բարձր է: Թվային տնտեսության հիմնական բաղկացուցիչ համարվող էլեկտրոնային առևտրի կայացումն ու զարգացումն անմիջական ազդեցություն ունեն ամբողջ գործընթացի վրա: Դա հնարավորություն է տալիս ընդլայնելու ընկերությունների վաճառքի ուղիներն ու ապրանքաշրջանառության նկատմամբ ապահովելու ամբողջական վերահսկողություն:

Փորձագիտական խմբում անցկացված հարցման արդյունքների համաձայն՝ 39%-ը չի օգտվում *էլեկտրոնային առևտրից* ապրանքի գնի, որակի և շփման անհնարինության պատճառով: Իսկ հարցվողների 61%-ի կարծիքով՝ էլեկտրոնային առևտուրը առավել ձեռնտու է ապրանքների բազմազանության, մատչելիության և ժամանակի խնայողության առումով: Փորձագիտական խմբի 135 անդամների 78%-ը սկսել է օգտվել օնլայն առևտրից (թե՛ տեղական, թե՛ արտասահմանյան) դեռևս COVID-19-ից առաջ, ընդ որում՝ տեղական հարթակներից *գերակշռող են* տաքսիների (25.4%), սննդի (19%), տոմսերի (17.5%) և հագուստի օնլայն պատվերները (12.7%), իսկ առևտրի արտասահմանյան հարթակներից կարելի է առանձնացնել Wildberries-ը (29%-ը), ebay-ը (25%-ը), Amazon-ը (19.5%-ը), AliExpress-ը (12.7%-ը): Հասարակության շրջանում հարցման արդյունքների համաձայն՝ *ժամանակի խնայումը և ապրանքների գների մատչելիությունը* թույլ են տալիս սպառողներին մշտապես օգտվել առևտրի օնլայն հարթակից, իսկ չօգտվելու կարևորագույն պատճառներից են ապրանքը անմիջանակաճանաչելի տեսնելու, շոշափելու անհնարինությունը, առաքման ժամկետի հետ կապված դժվարությունները, ինչպես նաև ապրանքի որակին վերաբերող խնդիրները: Ինչպես փորձագիտական խմբի, այնպես էլ հասարակությանն ուղղված հարցման արդյունքների համաձայն՝ *օնլայն առևտուրը տարածված է եղել դեռևս COVID-19-ից առաջ*: Ամենա-

հաճախ օգտագործվող արտասահմանյան օնլայն հարթակը Wildberries (30%)-ն է, Amazon (25%)-ը և ebay (15%)-ը, իսկ տեղական օնլայն հարթակներից ռեսպոնդենտների գերակշիռ մասը օգտվում է առցանց խաղերից:

Համեմատելով փորձագիտական խմբին և հասարակությանն ուղղված հարցման արդյունքները՝ կարող ենք փաստել, որ գրեթե նույնական տվյալներ ենք ստացել. երկու դեպքում էլ հագուստի, կոշիկի, սննդի և էլեկտրոնիկայի օնլայն առևտուրը գերակշիռ դիրք է զբաղեցրել:

Հարցման հաջորդ ոլորտն *առողջապահությունն է*, որտեղ, բարեփոխումներին զուգահեռ, դեռևս կան բացթողումներ: Պետք է փաստել, որ հատկապես համաճարակով պայմանավորված՝ մեր կյանքը օֆլայնից սահուն անցում կատարեց օնլայնի, այդ թվում նաև առողջապահության ոլորտում: Նախկինում վստահություն չներշնչող օնլայն դիմումներն ու հայտերը այսօր դարձել են մեր կյանքի անբաժանելի մասնիկը, և հասարակությունն արդեն հարմարվում է այդ օրակարգին: Առողջապահության ոլորտին վերաբերող հարցերը նպատակ են ունեցել հարցվողների շրջանում պարզել՝ արդյոք օգտվում են թվայնացման համակարգից, որքանով են իրազեկ էլեկտրոնային առողջապահության միասնական հարթակի գործառույթներից և ինչպե՞ս են գնահատում այն: Փորձագիտական հարցման արդյունքների համաձայն՝ 44.74%-ը չի օգտվում ՀՀ էլեկտրոնային առողջապահության միասնական համակարգից *անձնական տեղեկատվության պահպանման նպատակով*: Իսկ փորձագիտական խմբի մյուս անդամների կարծիքով՝ էլեկտրոնային հարթակը նպաստում է *ժամանակի խնայողությանը և թույլ է տալիս օգտվել տարատեսակ ծառայություններից*: Միաժամանակ *պետք է փաստել, որ էլեկտրոնային առողջապահության միասնական համակարգից օգտվողների 55.26%-ից միայն 33.33%-ն է օնլայն գրանցվել բժշկի մոտ և ստացել խորհրդատվություն*:

Հարցման վերջին մասը վերաբերում է էլեկտրոնային առողջապահության միասնական հարթակի գործառույթներին, որոնցից փորձագիտական խմբի անդամներն առանձնացրել էին հետևյալները.

✓ բժշկական օգնություն և սպասարկում ստացող քաղաքացիների վերաբերյալ ամբողջական տեղեկատվության ապահովում,

✓ քաղաքացիների ժամանակի և ծախսերի կրճատում, կրկնակի բուժումների, հետազոտությունների, նշանակումների, ինչպես նաև բժշկական սխալների քանակի նվազում,

✓ արդիական տեղեկատվության հասանելիության շնորհիվ պետության առողջապահական ծախսերի կրճատում,

✓ բուժճառայությունների որակի բարձրացում,

✓ առողջապահության ոլորտի թափանցիկության ապահովում,

✓ ճշգրիտ տվյալների ձևավորում,

✓ ձեռագիր դեղատոմսերը էլեկտրոնայինով փոխարինում, ինչը

թույլ կտա վերահսկել նշանակումների ճշգրտությունը:

Պետք է ընդգծել, որ առողջապահության ոլորտում կառավարման արդյունավետությունն ու մատուցվող ծառայությունների որակը բարձրացնելու համար *կարևորվում են օրենսդրական դաշտի և ինստիտուցիոնալ համակարգի բարեփոխումները, թվային տեխնոլոգիաների ներդրումը, առողջապահական ծառայությունների ֆինանսական հասանելիությունը* և այլն:

Հասարակության շրջանում անցկացված հարցման համաձայն՝ 68.75%-ը դեռևս COVID-19-ից առաջ օգտվել է էլեկտրոնային առողջապահության օնլայն համակարգից: Ստորև առանձնացված են այն կարևոր գործառույթները, որոնք իրականացնում է էլեկտրոնային առողջապահության միասնական հարթակը թվայնացման գործիքների կիրառմամբ.

- ձեռագիր դեղատոմսերի էլեկտրոնայինով փոխարինում, ինչը թույլ կտա վերահսկել նշանակումների ճշգրտությունը, նվազեցնել սխալ դեղատոմսերի նշանակման հետ կապված ռիսկերը,

- քաղաքացիների ժամանակի և ծախսերի կրճատում, կրկնակի բուժումների, հետազոտությունների, նշանակումների, ինչպես նաև բժշկական սխալների քանակի նվազում,

- առողջապահության ոլորտի թափանցիկության ապահովում,

- արդիական տեղեկատվության հասանելիության շնորհիվ պետության առողջապահական ծախսերի կրճատում:

Զուգահեռներ տանելով՝ հավելենք, որ կան դեպքեր, երբ ռեսպոնդենտները տեխնիկական միջոցների, ինտերնետի խափանումների ժամանակ առաջացող անհարմարությունների պատճառով չեն կիրառում օնլայն հարթակ՝ համարելով այն նաև խարդախության միջավայր: Նույնն է պատկերը բժշկի մոտ օնլայն գրանցվելու և օնլայն խորհրդատվություն ստանալու առումով. հասարակության 78%-ը չի օգտվում այդ ծառայություններից:

Գաղտնիք չէ, որ թվային տեխնոլոգիաները առօրյայում օգտագործելը բարելավում է հանրային կյանքի բազմաթիվ ոլորտներ, որից անմասն չէ կրթությունը: Նորարարական կրթական տեխնոլոգիաների ներդրումը, դպրոցական կրթական ծրագրի վերանայմանն ու ուսուցիչների վերապատրաստմանն ուղղված ծրագրերը ազդարարում են թվայնացման գործընթացի սկիզբը: Հարցման այս մասը փորձել է վերհանել այն գործոնները, որոնք ազդում են կամ կարող են ազդել կրթական համակարգերում թվայնացման գործիքների կիրառման վրա: Ըստ արդյունքների՝ ուսուցման նպատակով թվային միջավայրից օգտվում է հարցվողների 82.35%-ը՝ *նշելով, որ օնլայն տարբերակն առավել հասանելի է, նպաստում է ժամանակի խնայողությանը և հնարավորություն է տալիս միաժամանակ օգտվելու մի քանի ծառայությունից*: Վերոնշյալ թվային միջավայրերից փորձագիտական խումբն առավել հաճախ կի-

րառելի է համարել Zoom-ը (31.25%), Մուդլը (29.69%), Google classroom-ը (15.62%) և Microsoft Teams-ը (14.06%), իսկ տեղեկատվության փոխանակման տեսակներից՝ էլեկտրոնային փոստերը (46.51%), չատերը (23.26%), կայքերը (18.6%) և վիդեո/աուդիո կոնֆերանսները (4.65%): Հեռավար ուսուցման առավելություններից փորձագիտական խումբն առանձնացրել է աշխարհագրական *տարածքային խոչընդոտների բացակայությունը* (37.5%), ինչը հնարավորություն է տալիս սովորողին, անկախ գտնվելու վայրից, մասնակցելու դասընթացին և ստանալու կրթություն: Ոչ պակաս կարևոր է աշխատանքային ճկունության գործոնը, ինչը թույլ է տալիս օնլայն հարթակում կիրառել նորագույն տարատեսակ տեխնոլոգիաներ՝ միաժամանակ օգտվելով մի քանի ծառայությունից: Հարցման արդյունքների համաձայն՝ *սահմանափակ շփումը դասավանդողի և սովորողի միջև* (33.33%) համարվել է առավել կարևոր թերություն: Սրա մասին են փաստում COVID-19 համաճարակի ժամանակ երկրում տիրող բազմապիսի սահմանափակումները, ինչը ազդում էր կրթության որակի վրա:

Աղյուսակ 1

Էլեկտրոնային կրթության գործունեության արդյունավետության գնահատումը (1-5 բալային սանդղակով)

Ռեսուրսների խնայողություն	2.91
Ժամանակի ճիշտ կառավարում	3.2
Համագործակցության ճկուն ձևաչափ	2.86
Գիտելիքների հասանելիություն	2.76
Հասակակիցների միջև համագործակցություն	3.19

Ըստ ֆոկուս խմբի՝ էլեկտրոնային կրթությունը նպաստում է մի շարք գործոնների, որոնց թվում են՝ գիտելիքի հասանելիությունը, ճկուն համագործակցությունը, ռեսուրսների խնայողությունը, աշխարհագրական տարբեր դիրքերում գտնվելու պայմաններում գիտելիք ստանալու հնարավորությունը և ժամանակի արդյունավետ կառավարումը: Հարցման արդյունքների համաձայն՝ *օնլայն տարբերակով ցածր է կրթության արդյունավետությունը*, այդ իսկ պատճառով հարցվողների գերակշիռ մասը՝ *նախապատվությունը տվել է դասանցկացման օֆլայն տարբերակին*՝ բացառելով նույնիսկ հիբրիդայինը:

Հարցման երկրորդ մասը վերաբերում է ակադեմիական առցանց կրթությանը և օնլայն գրականության հասանելիությանը: Գաղտնիք չէ, որ արդի հասարակությունը նախապատվությունը տալիս է օնլայն գրականությանը՝ հիմնավորելով, որ այն առավել հարմար և հեշտ է կիրառվում և հասանելի է ամենուրեք: Ժամանակակից մարտահրավերները պահանջում են կրթական ընթացակարգերի օպտիմալացում և ուսուցման գործընթացի կազմակերպում՝ առավելագույն արտադրո-

ղականությամբ և ավելի քիչ ֆինանսական ռեսուրսների օգտագործմամբ: Սա վերաբերում է նաև բուհերին. օնլայն գրականությունը հնարավորություն է տալիս ուսանողին խուսափելու ֆինանսական ռեսուրսներ օգտագործելուց և տեղեկատվությունը ստանալու օնլայն տարբերակով: Հարցվողների 43.48%-ը բավարար գնահատական է տվել օնլայն գրականության հասանելիությանը, մինչև ժամանակ 61%-ը ցանկություն է հայտնել վճարելու օնլայն գրականություն ձեռք բերելու համար: Հասարակության շրջանում անցկացված հարցման արդյունքների համաձայն՝ թվային միջավայրից օգտվում է 75%-ը՝ նշելով, որ այն *թույլ է տալիս խնայել ժամանակը և ապահովում է հասանելիությունը*: Հաճախ կիրառվող թվային միջավայրերից են Zoom-ը (28.3%), Google classroom-ը (20%) և Moodle-ը (20%), իսկ տեղեկատվության փոխանակման տեսակներից՝ էլեկտրոնային չատերը (35%), փոստերը (30%) և վիդեո և աուդիո կոնֆերանսները (16%): Ուսուցման հեռավար տարբերակը նպատակահարմար է ծախսերի կրճատման, նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառման առումով: *Եթե փորձագիտական խմբի կարծիքով օնլայն տարբերակը ավելի գերադասելի է տարածքային խոչընդոտների բացակայության առումով, ապա այս դեպքում կարևոր է համարվել կրթության վայրը և ժամանակը ինքնուրույն ընտրելու հնարավորությունը*: Պետք է փաստել նաև, որ բացի օժանդակող գործառույթից, կրթական համակարգում օնլայն դասընթացը ուղեկցվել է բազմաթիվ դժվարություններով: *Հատկանշական է, որ թե՛ փորձագիտական խմբում, թե՛ հասարակության մյուս հատվածում անցկացված հարցման համաձայն՝ օնլայն հարթակը սահմանափակել է շփումը աշակերտի/ուսանողի և ուսուցչի/դասախոսի միջև, ինչը ժամանակի ընթացքում կհանգեցնի կրթության որակի վատթարացմանը*:

Կրթական ոլորտում հարցման վերջին մասը վերաբերում էր օնլայն գրականության հասանելիությանը: Նշենք, որ հարցվողների 75%-ը պատրաստ է վճարել օնլայն տեղեկատվության համար՝ համարելով այն կրթության փոխանցման *արդյունավետ և քիչ ծախսատար միջոց*:

Ֆինանսական ծառայությունների կիրառությունը հարցվողների շրջանում կազմում է 68.9%, որոնք հիմնականում օգտվում են *հերթերի կառավարման համակարգից, կոմունալ վճարումներից, ավանդների ձևակերպումներից և բյուջե փոխանցումներից*: Ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում թվային գործիքների և տեխնոլոգիաների ներդրման անհրաժեշտությունը հիմնականում պայմանավորված է հետևյալով.

- ❖ թվայնացման գործիքների կիրառումը բարձրացնում է ֆինանսական ինստիտուտների արդյունավետությունը,

- ❖ թվայնացման գործիքները թույլ են տալիս բանկային ծառայություններն ավելի հասանելի դարձնել,

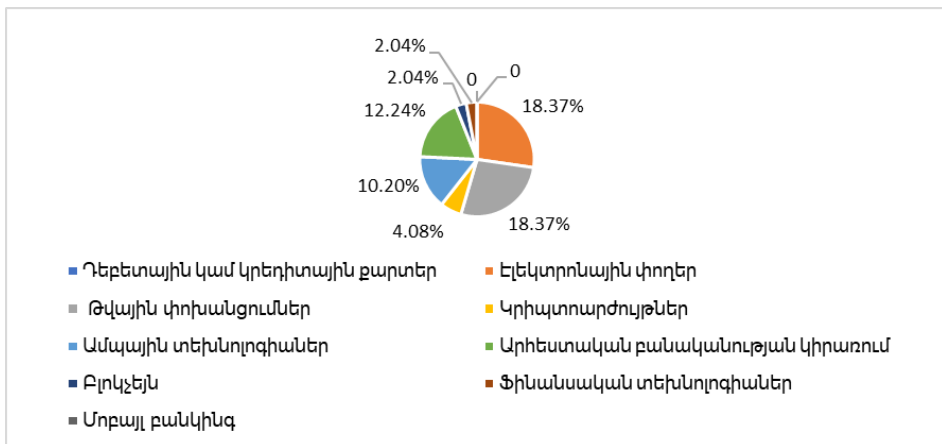
- ❖ թվային տեխնոլոգիաները ֆինանսական շուկաները կարգավո-

րող մարմիններին օգնում են մշակել տեղեկատվություն և ստեղծել կարգավորման նոր գործիքներ:

Արդյունքներից պարզ է դառնում, որ տնտեսության մեջ թվային տեխնոլոգիաների ներդրման ազդեցությունը բավականին մեծ է. ֆինանսական ինստիտուտների գործունեության արդյունավետությունը մեծապես կախված է այժմյան թվային գործիքներից: Դրանցից անմասն չէ նաև բանկային ծառայությունների հասանելիությունը, որոնց կիրառելիությունը մեծ թափ ստացավ հատկապես օնլայն տեխնոլոգիաների ներդրումից հետո: Փորձագիտական խմբի կարծիքով՝ թվային տեխնոլոգիաները թույլ են տալիս ֆինանսական ինստիտուտներին հավաքագրել և մշակել մեծ քանակությամբ տվյալներ, որոնք հետագայում հետազոտություններ կատարելու բավականին մեծ և կարևոր ռեսուրս են: Չնայած այս ամենին՝ հարցման արդյունքների համաձայն՝ տվյալների հավաքագրման և մշակման ոլորտում դեռևս կան խնդիրներ: Գծապատկեր 1-ում տրված է, թե հարցման տվյալների համաձայն թվայնացման ո՞ր գործիքների կիրարկումն է մեծապես ազդում տնտեսության ֆինանսական կայունության ապահովման վրա:

Գծապատկեր 1

Թվայնացման գործիքների ազդեցությունը ֆինանսական կայունության ապահովման վրա (%)

Ամփոփելով արդյունքները՝ պետք է ընդգծել, որ թվային գործիքների կիրառման ազդեցությունը ֆինանսական շուկաների և հասարակության վրա բավականին մեծ է: Այն՝

- նույնիսկ ամենափոքր կազմակերպություններին հնարավորություն է ընձեռում գործունեություն ծավալելու տարբեր շուկաներում՝ անկախ դրանց գտնվելու վայրից,

- բարձրացնում է կազմակերպության մրցակցային հնարավորությունները,

- հնարավորություն է տալիս ստանալու առավելագույն տեղե-

կատվություն հաճախորդի պահանջմունքների մասին ու մատուցելու ծառայություններ,

➤ կազմակերպություններին թույլ է տալիս ավելի ճկուն վարել բիզնեսը և օպերատիվ արձագանքել արտաքին միջավայրի արագ փոփոխվող պայմաններին,

➤ հնարավորություն է ընձեռում դյուրին դարձնելու պատվերի ընդունման, մշակման և վճարման գործընթացը,

➤ տալիս է ընտրության լայն հնարավորություն, անհատական մոտեցում հաճախորդին,

➤ նպաստում է վճարման համակարգի բազմազանությամբ:

Ամփոփելով հարցման արդյունքները՝ կարող ենք փաստել, որ էլեկտրոնային առևտուրը՝

- իրականում է ապրանքների և ծառայությունների արտահանումը,
- օժանդակում է փոքր և միջին կազմակերպություններին՝ մշակելու և ներդնելու ժամանակակից տեխնոլոգիաներ,

- աջակցում է արտաքին շուկաներում հայկական արտադրանքի ճանաչմանը,

- ապահովում է ֆինանսական գործարքների իրականացման անվտանգ ու կայուն համակարգ,

- նպաստում է ծառայությունների արագ և արդյունավետ մատուցմանը,

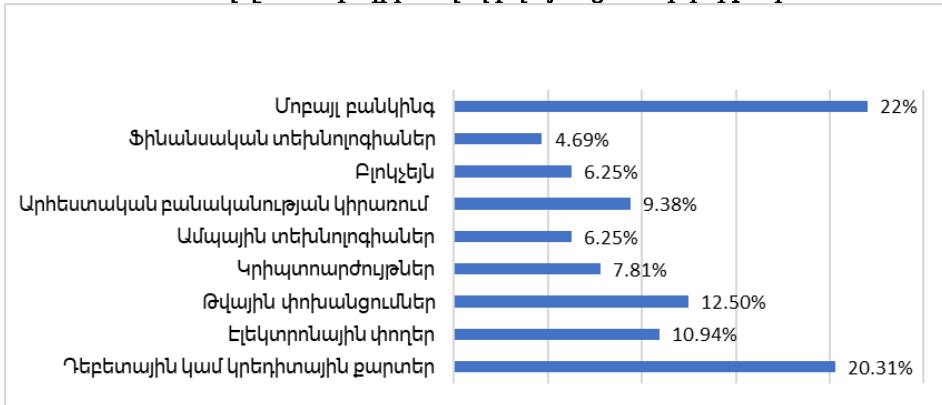
- նպաստում է ծառայությունների մատուցման ժամանակ ծախսերի կրճատմանը,

- հնարավորություն է տալիս օգտվելու մասշտաբի էֆեկտից:

Միաժամանակ պետք է նշել որոշ կարևոր խոչընդոտներ, որոնք ազդում են էլեկտրոնային առևտրի արդյունավետ գործունեության վրա, ինչպես օրինակ՝ *անվստահությունը վճարման նոր համակարգերի հանդեպ, վճարման քարտերի քիչ տարածվածությունը և ինֆորմացիայի պակասը էլեկտրոնային առևտրի մշակույթի վերաբերյալ:*

Հասարակության շրջանում հարցման նպատակն է եղել պարզել՝ ո՞ր հատվածն է ընդհանրապես կիրառում թվային գործիքները, ինչպիսի՞ն է ընկալում ֆինանսական հատվածում թվայնացման ներդրման վերաբերյալ, և արդյո՞ք կա վստահություն օնլայն գործիքների կիրառման նկատմամբ: Ըստ հարցման արդյունքների՝ հասարակության 70.37%-ը օգտվում է ֆինանսական ծառայությունների էլեկտրոնային հարթակից՝ նշելով, որ թվայնացման գործիքները թույլ են տալիս բանկային ծառայություններն ավելի հասանելի դարձնել: Թվայնացման գործիքներից առավել հաճախ կիրառվողներն են մոբայլ բանկինգը (21.88%), դեբետային և կրեդիտային քարտերը (20.31%), թվային փոխանցումները (12.5%):

Առավել հաճախ կիրառվող թվայնացման գործիքներ

Ավելացնենք նաև, որ թվային տեխնոլոգիաների առավելություններից է այն, որ թույլ է տալիս ֆինանսական ինստիտուտներին հավաքագրել և մշակել մեծ քանակությամբ տվյալներ՝ միաժամանակ օգնելով ֆինանսական շուկաները կարգավորող մարմիններին՝ մշակելու տեղեկատվություն և ստեղծելու կարգավորման նոր գործիքներ: Թվային հարթակների վերոնշյալ օղակների շարքին կարելի է դասել նաև խելացի լուծումների միջոցով տնտեսության մասնավոր հատվածի արդիականացումը և մրցունակության բարձրացումը: Հարցման արդյունքներից պարզ դարձավ, որ թե՛ փորձագիտական խումբը, թե՛ հասարակությունն այն կարծիքին են, որ թվայնացման գործընթացներն ավելի արագ են ծավալվում հատկապես առևտրի ոլորտում: Պարզվեց, որ հետազոտվող բոլոր ոլորտներում թվայնացման գործիքների կիրառումը լայն տարածում է գտել մինչև COVID-19-ը, սակայն նոր թափ է ստացել համաճարակից հետո, մասնավորաբար կրթության ոլորտում: Կարևոր եզրահանգումն այն է, որ երկու հարցման արդյունքների համաձայն՝ կրթության և առողջապահության ոլորտին առնչվող հարցերի և առաջարկությունների դեպքում կարծիքները համընկնում են, ինչը չենք կարող ասել ֆինանսական ծառայությունների ոլորտում թվային տեխնոլոգիաների ներդրման գնահատման մասին: Ամփոփ պատկեր ստանալու համար հետազոտության միջոլորտային բնույթը, ինչպես ցույց տվեցին արդյունքները, պայմանավորված էր վերջիններիս ինտենսիվ զարգացումով:

РУБЕН ГЕВОРГЯН, ВАРСЕНИК САРГСЯН, КАРИНЕ АВETИСЯН, КАРИНЕ МИНАСЯН – Тенденции развития цифровой трансформации в Армении. – Развитие высоких технологий играет решающую роль в повышении конкурентоспособности, безопасности и уровня жизни государства. Цель исследования – выявить тенденции развития цифровых технологий в Армении, в частности, насколько широко распространены цифровые инструменты, насколько они изменились с течением времени, какие технические проблемы возникают при использовании цифровых инструментов, какие платформы более эффективны для эко-

номики: онлайн или офлайн. В последние годы во всех странах мира в той или иной степени внедряется принцип электронного управления в сфере государственного управления, целью которого является повышение эффективности процессов за счет использования цифровых технологий, в частности путем сведения к минимуму физических контактов государственных служащих и граждан. Очевидно, что эти процессы носят не только технологический характер и обусловлены степенью развития цифровых технологий в той или иной стране, но и возможностями нового регулирования совершенствования экономических отношений и даже изменения деловых привычек и поведения людей. Цифровые технологии оказали большое влияние на мировую экономику, расширив информационную базу, уменьшив затраты на сбор информации, способствуя формированию и прогрессу электронной коммерции, отражая жизнь, деятельность, мышление, обычаи, общение общества, продвигая инновационное развитие экономики.

Ключевые слова: *цифровизация, цифровые технологии, электронная платформа, финансовые рынки, фокус-группа, государственное управление, обработка информации, электронная коммерция, экспертный запрос*

RUBEN GEVORGYAN, VARSENIK SARGSYAN, KARINE AVETISYAN, KARINE MINASYAN – *Digital Transformation Development Trends in Armenia.* – The development of high technologies has a decisive role in increasing the competitiveness, security and living standards of the state. The aim of the research is to reveal the development trends of digital technologies in Armenia, in particular, how widespread digital tools are, how much they have changed over time, what technical problems arise when using digital tools, which platforms are more effective for the economy: online or offline. In recent years, all the countries of the world have introduced the principle of e-governance to one degree or another in the field of public administration, the purpose of which is to increase the efficiency of processes through the use of digital technologies, particularly by minimizing the physical contacts of civil servants and citizens. It is obvious that these processes are not only technological in nature and are conditioned by the degree of development of digital technologies in this or that country, but also by the possibilities of new regulations for improving economic relations and even changing business habits and people's behavior. Digital technologies have greatly influenced the world economy, expanding the information base, reducing the costs of information collection, contributing to the formation and progress of electronic commerce, reflecting on the life, activities, thinking, customs, communication of the society, promoting the innovative development of the economy.

Key words: *digitalization, digital technologies, electronic platform, financial markets, focus group, public administration, information processing, e-commerce, expert request*